

december weer in zwang kwam, was dat van de z.g. *navicerts*. Dat systeem hield in, dat de verscheper aan de Britse consul in de verscheephaven berichtte (die informatie bezat de verscheper als regel al geruime tijd vóór de afvaart), welke partij goederen hij naar welke ontvanger in een neutrale staat wilde verzenden; telegrafisch werden die gegevens naar Londen en naar de Britse consul in die neutrale staat doorgeseind; was hier nu een partij goederen bij die Engeland aan Duitsland wilde onthouden, dan riep die consul de ontvanger op, zich bij hem te melden; had deze schriftelijk gewaarborgd, dat hij de betrokken partij niet aan Duitsland zou leveren, dan werd de Britse consul in de verscheephaven gemachtigd, voor die partij een z.g. *naval certificate* of *navicert* af te geven: had het betrokken schip nu alleen maar door *navicerts* gedekte ladingen aan boord, dan werd het oponthoud bij aanhouding tot een minimum gereduceerd.

Beide systemen waren, van de Nederlandse reders uit gezien, commercieel aantrekkelijk maar politiek riskant. Beide behelsden zij namelijk een feitelijke aanvaarding van de Geallieerde blokkade, ja een vorm van medewerking daaraan – en hoe zou Duitsland daarop reageren?

De Nederlandse regering verwierp het *navicert*-systeem. Zij ging van september af in tal van nota's zowel in Londen als in Parijs protesteren tegen de Geallieerde blokkade, zich beroepend op het volkenrecht, vooral ook op de Verklaring van Londen, die evenwel, zoals wij boven betoogden, weinig vastheid bood. 'Er bestaat', klaagde zij al in haar eerste nota's, 'bijna geen enkele stof die niet onder de uiterst uitgebreide definities' van de contrabandelijsten viel.¹ Niet alleen tegen vele van de beginselen der Geallieerde blokkade maakte de regering bezwaar maar ook tegen de wijze van uitvoering. Die had bij menige minister, onder hen van Kleffens, tot oprechte verontwaardiging geleid, ze ging, zei hij vele jaren later, 'alle perken te buiten'²; de herinnering van de minister van koloniën, Welter (veel sympathie voor Albion had hij nooit gehad) was, 'dat de Engelsen ons op een verschrikkelijke manier gekneveld hebben, ze deden maar *rücksichtslos* wat zij wilden.'³

Was er wel reden voor zo heftige verontwaardiging? Het is waar dat de Nederlandse doorvoer in de neutraliteitsperiode tot een tiende terugliep (N. J. Polak schatte, met inbegrip van de driehoekshandel, haar waarde in de vooroorlogse jaren op ongeveer een derde van de invoer⁴), maar het volume

¹ Minist. van buitenl. zaken: *Overzicht van de voornaamste tot november 1939 in verband met de oorlogstoestand door het ministerie van buitenlandse zaken behandelde en voor openbaarmaking geschikte aangelegenheden. November 1939*, p. 13. Verder aan te halen als: *Oranjeboek I* (nov. 1939). ² E. N. van Kleffens, 7 febr. 1956. ³ Ch. J. I. M. Welter, 7 nov. 1955. ⁴ N. J. Polak in *Vijftig jaren*, p. 356.